

Handläggare: Pia Winbladh Högfors
Telefon: 08-508 28 125

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2012-06-12 p. 10

Motion om (2012:12) barns rätt till en giftfri vardag – inför miljödiplomering för giftfria skolor

Remiss från Kommunstyrelsen, Stadsmiljöroteln dnr: 444/2012

Förslag till beslut

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår Kommunfullmäktige besluta att anse motionen besvarad med vad som anförs i förvaltningens tjänsteutlåtande
2. Föreslå att inom ramen för kemikalieplanen arbeta med målet om en giftfri vardag i kommunala förskolor
3. Justera beslutet omedelbart

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Pia Winbladh Högfors
Avdelningschef

Sammanfattning

Förvaltningen har ombetts att lämna synpunkter på remiss om ”Motion om (2012:12) barns rätt till en giftfri vardag – inför miljödiplomering för giftfria skolor. ” Motionen är framställd av Emilia Hagberg, Per Olsson och Katarina Luhr – alla från Miljöpartiet, och riktas till kommunfullmäktige i Stockholms stad. Remisstiden sträcker sig till den 2 juni, men anstånd har getts av roteln till dagen efter miljö- och hälsoskyddsnämndens möte den 12 juni.

Barn är en känslig grupp som utsätts för olika kemikalier både i hemmiljön och i barnomsorgen. För att minska detta föreslår motionärerna att man för de kommunala förskolorna ska arbeta mer aktivt med denna fråga genom att ställa krav på miljödiplomering och att de är fria från gifter senast 2021. Förvaltningen arbetar ur olika perspektiv med frågan; dels genom aktiv riktad tillsyn till förskolor och skolor, kampanj riktad till leksakshandeln med kontroll av ftalatförbud och genom kemiska analyser av leksaker. I samband med kommunfullmäktiges beslut om det nya miljöprogrammet sätts fokus på kemikaliefrågan och förvaltningen har fått i uppdrag att ta fram en kemikalieplan för att på ett bättre sätt påverka utvecklingen genom att precisera vilka krav som ska och kan ställas, vilka ämnen som ska prioriteras och för att motivera dessa ställningstaganden, samt ge ett konkret och handfast stöd för den upphandlande enheten vid formulerandet av förfrågningsunderlag. Frågor som rör barns och ungas närmiljö är prioriterade områden i arbetet med kemikalieplanen. Varje nämnd och bolag skall dessutom upprätta en egen miljöhandlingsplan. Därvid förutsätts att åtgärder för att minimera kemikalieanvändningen blir en viktig del. Nämnden anser att miljödiplomering är en onödigt krånglig väg för att uppnå målet om giftfri vardag för barnen

Motionens innehåll

Motionen är ställd till kommunfullmäktige i Stockholm stad, och handlar om barns rätt till en giftfri vardag med krav på miljödiplomering av de kommunala förskolorna att de ska vara fria från skadliga kemikalier senast 2021. Motionärerna menar att förekomsten av giftiga kemikalier är en förbisedd aspekt i barnomsorgens lokaler och lekutrustning. Kemikalieproduktionen har sedan 50 år tillbaka ökat och kemikalierna finns i allt som vi omger oss med.

Barn är särskilt utsatta och känsliga för skadliga kemikalier utifrån att de utvecklas och växer. Göteborgs stad och andra kommuner har satt upp målet att miljögifter i barnens vardag ska minska, och att en viktig del i detta arbete är miljödiplomering av förskolor. Det innebär bland annat att endast miljömärkta hygienprodukter ska användas, att kemikalierna i förskolemiljön kartläggs, att de saker som medför risk fasas ut, samt att en högre andel ekologiska livsmedel serveras och att maten tillagas lokalt. År 2010 var nästan var tionde förskola i Göteborg miljödiplomerad och trenden för de kommande åren är fortsatt positiv. För att kunna uppnå en giftfri vardag för barn måste kemiska risker även beaktas när förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar byggs och renoveras. Som stor inköpare har Stockholm stad makten att genom grön upphandling kräva att produkter ska vara fria från ämnen som inte är godkända enligt hårda miljö- och hälsokrav. Endast produkter som är bevisat säkra ska användas. Slutligen ställer motionären krav på att när miljödiplomeringen väl är igång ska informationen om detta göras tillgänglig för barnens föräldrar.

I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar:

- att Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast 2021

Förvaltningens synpunkter

I dagens samhälle utsätts såväl barn som vuxna för allehanda kemikalier. Det är väl dokumenterat att barnen är extra känsliga och därför bör barns kontakt med kemikalier minimeras så långt det är möjligt. Frågan är också vad som kan definieras som gift och hur man kan undvika exponering av vissa kemikalier helt och hållet. Nedan anges vad förvaltningen idag arbetar med på kemikalieområdet med målet att minimera barns exponering för kemikalier.

Tillsynen

I skola- och förskolemiljöerna sker en del av barnens dagliga exponering för kemikalier, en annan är i hemmiljön. Inom förvaltningens tillsyn riktad till förskola/skola kontrolleras bland annat, att kemikalier, som t.ex. städkemikalier, maskindiskmedel m.m., förvaras på ett för barnen säkert sätt. Vidare påverkar vilken städmetod av lokalerna som används också vilken kemikalieexponering barnen utsätts för, eftersom damm fungerar som en bra bärare för de flesta kemiska föreningar. Och barnen leker gärna på golvet där dammet är vanligast. Bristfällig städning ökar därför risken för att barn i onödan kommer i kontakt med kemikalier. Ventilationen ska utöver att sörja för en god luftkvalitet, primärt säkerställa att emissioner från material och fukt i inomhusmiljön ventileras bort.

Brister i ventilationen är, efter radon, den näst vanligaste anmärkningen, som förvaltningen anmärker på i samband med inspektion.

Kemikalieinspektionen har i ”Handlingsplan för en giftfri vardag”, som presenterades i mars 2011 understrukit vikten av att skydda barn och unga. Huvudparten av förvaltningens tillsyn över kemiska ämnen i varor, inriktas därför på produkter som vänder sig till barn och unga. Just nu pågår ett tillsynsprojekt där leksakshandeln inspekteras. Bland annat kontrollerar förvaltningen att barnleksaker inte innehåller förbjudna ftalater. I detta projekt kommer också barnleksaker att analyseras. En rapport från projektet kommer i höst.

Från en tidigare tillsynskampanj finns också miljöförvaltningens rapport om ”Ftalater i leksaker och barnvårdsartiklar”, Ulla Kujala, nov 2008. Resultatet av kampanjen visade att mer än hälften av verksamhetsutövarna inte kände till ftalatförbudet, men uppskattade att förvaltningen lyft frågan och medverkat till att höja kompetensen hos dem när det gäller praktisk kemikaliekontroll.

Vid inköp av varor från olika leverantörer bör skolor ställa tydliga kemikaliekrav. I den mån skolor själva köper varor direkt i butik, såväl leksaker som annan utrustning, bör de använda sig av den informationsplikt som finns i kemikalielagstiftningen. Det vill säga, att de ställer frågor ifall varorna innehåller ämnen på den s.k. kandidat-förteckningen, dvs. den lista över särskilt farliga ämnen som den europeiska kemikaliemyndigheten publicerar. Butikerna ska då kunna lämna ett svar inom 45 dagar.

Upphandling och byggande

Upphandling av kemikalier, varor och tjänster nämns som ett prioriterat område i Stockholms miljöprogram 2012 - 2015. Under delmål 2.1 (Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska) står bland annat: *”Staden ska köpa in varor och tjänster som är miljömässigt hållbara och därigenom minska spridningen av farliga ämnen i Stockholm”*. Bland de verktyg som ska användas nämns Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier, Kemikalieinspektionens priodatabas, miljömärkningarnas kriterier och stadens lista över fem prioriterade ämnesgrupper.

På motsvarande sätt sägs under delmål 2.2 (Utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen från byggnader och anläggningar ska minska) att *”Vid inköp och upphandling av varor, konsulttjänster och entreprenader för byggande och renovering ska staden ställa krav på att Byggvarubedömningens kriterier för rekommenderade eller accepterade varor (totalbedömning) eller BASTA ska*

uppfyllas, alternativt att varorna uppfyller motsvarande kriterier som för Svanen, Bra Miljöval eller EU Ecolabel. Varugrupper som särskilt ska prioriteras vid kravställande är kemiska produkter (lim, fog, färg, avjämningsmassa mm), golvbeläggning, isoleringsmaterial, tak- och fasadmateriell samt el- och vvs-installationer (kablar, rör mm).”

Det finns idag ingen kontroll av hur förvaltningar och bolag når upp till dessa mål i sina upphandlingar. Stadsledningskontoret håller på att utarbeta kemikaliekrav. Miljöförvaltningen bistår Stadsledningskontoret i det arbetet.

I samband med beslutet om miljöprogrammet gav Kommunfullmäktige i uppdrag till miljö- och hälsoskyddsnämnden att ta fram en kemikalieplan för Stockholm för att precisera vilka krav som ska och kan ställas, vilka ämnen som ska prioriteras och för att motivera dessa ställningstaganden, samt ge ett konkret och handfast stöd för den upphandlande enheten vid formulerandet av förfrågningsunderlag. Frågor som rör barns och ungas närmiljö är prioriterade områden i arbetet med kemikalieplanen.

Utöver framtagandet av en strategisk plan för stadens kemikaliearbete och konkreta stöd för upphandlare, ser förvaltningen även ett behov av att stadens arbete med giftfria inköp leds från en central position i staden. Det långsiktiga ansvaret för frågor om kemikaliekrav (och andra miljökrav) vid upphandling bör läggas i en del av stadens organisation som har möjlighet att hålla den kompetens som krävs för detta, och som samtidigt har löpande kontakt med de upphandlande enheterna. Erfarenheten från andra organisationer visar att för att nå framgång med att ”avgifta” sina inköp räcker det inte med dokument och verktyg, det behövs ett utpekat ansvar och att organisationen har de långsiktiga resurser som behövs för att arbeta med frågan. Mer om hur ett sådant långsiktigt arbete kan utformas kommer förvaltningen att återkomma till i kemikalieplanen. De krav som kommer att ställas på de kommunala förskolorna bör, för barnens skull, rimligtvis även ställas på de privata verksamheterna.

När det gäller krav på miljödiplomering anser förvaltningen att det är en onödigt krånglig väg att gå, istället för direkta insatser som leder till minskad kemikalieexponering. Den av staden drivna miljödiplomeringen finns sedan 2006 inte längre kvar, och därför är staden hänvisad till externa företag som erbjuder dessa tjänster.

Slutsatser

Förvaltningen arbetar redan idag aktivt med kemikaliefrågan och fokus på barns utsatthet, eftersom de är en känslig grupp. Alla ovanstående insatser verkar på olika sätt för att minska barnens exponering för kemikalier. Om målet uppnås via ett krav på miljödiplomering eller om kommunen på andra sätt kan underlätta för att minimera kemikalieexponeringen i barnens omsorgsmiljö, är det en fråga som behöver en grundligare genomlysning, och ställningstagande om vilken väg man väljer att ta.

Remissvaret har arbetats fram av Hälsoskydd tillsammans med Plan och miljö, och Miljöanalys.

Bilaga:

Motion om (2012:12) barns rätt till giftfri vardag - inför miljödiplomering för giftfria skolor.